

LES DONES I EL PARLAMENT DE CATALUNYA

L'Espluga de Francolí, 18 d'octubre de 2007

Senyor alcalde, senyores regidores i senyors regidors, senyor president del Casal, senyores i senyors . senyores, sobretot, avui . , molt bona tarda. En primer lloc, vull agrair-los la possibilitat de fer aquesta conferència aquí, a l'Associació Cultural de Dones Formació Permanent, del Casal de l'Espluga, un Casal de l'Espluga que és una referència i que els qui som de aquestes comarques sabem perfectament no solament on és ubicat sinó el que ha representat, no solament per a l'Espluga, sinó diria que per a un ampli territori.

Per tant, ser avui aquí a l'Espluga amb tots vostès em permet compartir aquesta estona, intercanviar idees, intercanviar pensaments, punts de vista, ens permet, en definitiva, comunicar-nos i parlar de manera lliure i directa.

Sovint, els qui ens dediquem a la política tenim una imatge distorsionada, massa rígida, possiblement marcada pels discursos oficials o per les declaracions als mitjans de comunicació, quan no està marcada directament per la guerra dialèctica, que transmet la idea errònia que només ens dediquem a esbatussar-nos els uns als altres.

La política, doncs, té mala imatge, per desgràcia. La gent pensa: %Els polítics es posen en política perquè els agrada remenar les cireres.+ O allò tan tòpic i tan injust de: %Tots els polítics són iguals.+ O: %Els polítics només es preocupen per la seva cadira, no pels problemes de la gent.+

Aquesta mala premsa de l'activitat política m'obliga a reivindicar, i ho faig amb orgull . ho faig amb orgull . , que dedicar-se a la política és, principalment i sobretot, treballar al servei dels altres.

La relació entre els polítics i la societat sempre és difícil, justament perquè la gestió política tracta de l'espai del bé comú, de allò que compartim les persones per viure en societat. És aquell punt intermedi, aquell espai col·lectiu, en què cal posar d'acord interessos oposats, o si més no diferents.

La política és el debat a fons . sense demagògia, sense electoralisme i, per descomptat, sense perdre mai les formes. sobre els programes presentats pels uns i els altres per veure quin és el que respon millor a les necessitats de la ciutadania. O hauria de ser això.

Per tant, la política és implicar-te en la teva societat, dedicar temps i esforços a fer que el teu poble, la teva comarca, el teu país, puguin ser espais on tothom visqui millor. I la dedicació a la política és, doncs, aquell desig de afirmació de la col·lectivitat pròpia, però també de la voluntat sincera de servir la societat.

Sobre aquesta qüestió, el president Rigol, el meu antecessor al Parlament, tenia una frase fantàstica, una frase que diu així. El president Rigol deia: %lo no conec cap polític tan pervers que només es mogui pel desig de poder, i no conec cap polític tan sant que només tingui voluntat de servei.+

La ciutadania ha de saber-ho i ser-ne conscient per no perdre mai de vista la vàlua de la política. Vivim en la societat de la immediatesa, de la globalització, de la velocitat i del vaivé de declaracions que sovint banalitzen la activitat pública i la redueixen a un enfrontament constant entre partits. Doncs no. Senyores i senyors, jo crec que la política no és això.

Els polítics som els primers que hem de superar..., o, millor dit, tenim l'obligació de tractar la política no al nivell de la picabaralla i fonamentarla en allò que és bàsic i que ens uneix: la nostra cohesió com a poble.

El meu modest desig és que avui, mitjançant aquesta conferència, millorin una mica l'opinió que tenen de les persones que ens dediquem a la política. Jo m'hi dedico des de fa anys perquè hi crec, perquè estic convençut que amb la política podem transformar la ciutat, la societat, el país, i fins i tot podem canviar el món.

Per això, són tan importants actes com aquest, que permeten aquest diàleg franc, sense intermediaris, una conversa que en definitiva espero que sigui enriquidora per a tothom.

Abans de pendinsar-me en la conferència . que ja faré i hi repassaré el paper de les dones en la política des de l'època republicana fins a avui, i concretament la participació de les dones al Parlament català. , permetin-me que marqui un moment en el que vostès fan, en el que són i el que signifiquen la Associació Cultural de Dones Formació Permanent i el Casal de l'Espluga en conjunt.

Segons em consta, l'any 79, un grup de dones espluguines va tenir la bona pensada de fundar aquesta Associació, una de les seccions culturals del Casal, i vostès van manifestar la voluntat de posar a l'abast de les mestresses de casa l'oportunitat d'adquirir coneixements per mitjà de xerrades, trobades, conferències i excursions, entre altres coses. I des de llavors, i ja han passat vint-i-nou anys, l'Associació de Dones ha esdevingut una referència, un símbol, si més no permeten dir d'aquesta manera, de les entitats de l'Espluga.

El web municipal explica que el Casal ja s'havia fundat una bona colla d'anys abans, el 29 de juliol del 62, quan l'il·lustre espluguí Lluís Carulla, una persona amb perspicàcia i amb visió de futur, va veure clara la necessitat de crear un centre social, cultural i esportiu amb l'objectiu de revitalitzar i promocionar el nivell cultural i social d'aquesta vila. La idea del senyor Carulla va comptar amb el suport entusiasta dels veïns del poble, que li van fer costat i que el van ajudar no solament a construir l'edifici, sinó sobretot a dotar-lo d'activitat i de contingut.

Aquell esperit fundacional, la idea que el casal fos el punt de trobada i de dinamització dels espluguins i les espluguines, es manté intacte fins avui. El nombre de socis és molt important . em sembla que ara superen els dos mil, ja . , l'entitat ofereix un ventall d'activitats molt diverses i és evident que el Casal s'ha convertit, com he dit abans, en punt de referència, no solament per a l'Espluga, sinó més enllà.

I dic tot això perquè crec que és molt important, perquè, en definitiva, aquesta tasca de transformació social que desenvolupa el Casal és de vital importància per al municipi. Per aquest motiu, com a president del Parlament, aprofito l'oportunitat de ser avui aquí, al Casal, per felicitar-los amb tota la solemnitat per la seva llarga i fructífera trajectòria, per la implicació amb l'Espluga i amb la Conca, i amb el territori més ampli, i també per reconèixer públicament el paper

que fan entitats com aquesta, que contribueixen a enfortir l'esperit cívic d'aquest ric teixit associatiu que tenim a Catalunya, que té la societat catalana.

Potser algú m'ho ha sentit dir alguna vegada, perquè és un idea que comparteixo sovint amb auditoris com el d'avui, però no em fa res insistir-hi: les associacions d'aquest país en són un dels principals motors socials i culturals. I aquest és un tret distintiu que ens caracteritza, és una riquesa que hem de saber preservar. Tenim una societat civil organitzada, amb un fort esperit comunitari, i el Casal de l'Espluga representa justament aquesta tradició: la de la promoció de l'acció educativa i social del país, que genera valor afegit.

En la societat actual, aquesta societat global i local alhora, individualista, extraordinàriament individualista, però al mateix temps més intercomunicada que mai, és fonamental distingir els projectes d'excel·lència social, les iniciatives que esdevenen capdavanteres del model cohesionat i de convivència que volem per al nostre país, per a Catalunya.

I el Casal i vostès en són un bon exemple, perquè les diverses activitats, les seccions cultural i esportiva i la resta de seccions que integren el Casal de l'Espluga, comparteixen un fil d'unió, que és el compromís de valors i de promoció de les persones per mitjà de les més diverses activitats, siguin educatives, esportives, de lleure, etcètera. Avui, transmetre valors com la diversitat, la participació, l'estima vers país, la cooperació o la creativitat, tot això, és fer una aportació inestimable a Catalunya i a la seva gent. No ho aprofundeixo més, perquè de l'educació cívica i els valors en parlaré més endavant.

Tornem, si m'ho permeten, al teixit associatiu i cívic. I en aquest sentit els he de dir que és indispensable que sapiguem donar valor i participar en les organitzacions, de la més petita a la més gran. I potser algú es podria preguntar: %p per què és tan important, això?+ Doncs ho és per una qüestió ben senzilla: perquè el fet de formar part d'un club esportiu, d'un grup de teatre, d'una escola de música, d'un centre d'estudis, de fer una revista, vol dir fer, exercir, de ciutadà. Això és: cooperar amb els altres, dialogar, negociar, arribar a acords, treballar de manera coordinada amb un mateix objectiu. O dit d'una altra manera: formar part d'una entitat que contribueix a la formació d'actituds cíviques i crítiques, molt necessàries en el món en què vivim.

Abans que algú no em pugui dir: %home!, és una mica carca, això que dius+, o %és una mica antiquat+, defenso amb fermesa i convicció els valors per donar coherència a la nostra societat. Els valors són la base per a la convivència i per a la construcció de la Catalunya del segle XXI, que és una Catalunya totalment diferent de la que hem viscut fins ara. Aquest no és un concepte ni vell ni de dretes, sinó que els valors són les regles del joc, la condició indispensable per a la ~~l~~avenç social i per al progrés comú.

Quins valors? Mirin, ~~l~~esforç, el compromís, el civisme, treballar per la pau, per la llibertat, la responsabilitat social, la solidaritat, la participació i molts més. Tot això forma part d'un sistema de valors comú, que a més a més és profundament compartit per la societat catalana, però que malgrat que és tan compartit hem ~~d~~estar contínuament reivindicant i defensant.

I val la pena deixar-ho clar: si perdem això, si deixem de considerar els valors ètics de l'individu, posarem en risc la nostra societat com a espai de convivència, de solidaritat i, sobretot, de cohesió social. No ho podem oblidar. Ho deia abans: la societat actual és massa individualista, i de vegades es nota, notem amb preocupació, aquesta manca de valors.

I contra això tots plegats hem de ser capaços de donar respostes. Hem de fer front comú contra determinades actituds: contra la violència, en les moltes formes que es dona en la nostra societat; contra la discriminació; contra la marginació social; contra moltes actituds retrògrades que ens trobem en el dia a dia. I evidentment no em refereixo exclusivament a l'àmbit de l'educació social i del lleure; els parlo de comportaments que afecten el país en conjunt.

Catalunya és la seva gent, i, per tant, el país, la nació, el fem cada dia entre tots i totes. Tothom té alguna cosa a dir, alguna aportació a fer, necessària per al procés continu de construcció de la societat, no solament els representants polítics o les administracions, sinó totes les catalanes i els catalans. És responsabilitat de tots. Qualsevol de nosaltres, ho reitero, tots els que som en aquesta sala, per exemple, podem afegir el nostre granet de sorra per fer ~~d~~aquesta societat, ~~d~~aquesta ciutat, ~~d~~aquesta comarca, ~~d~~aquest poble, una societat millor, amb més oportunitats, més oberta, més connectada a la modernitat. Per tant, els demano justament que ho fem, que ho facin, que s'hi

impliquin, i tothom sempre té una estoneta per fer-ho. Evidentment, el temps i la mesura els pot marcar cadascú, però tothom té l'opció de fer-ho.

La societat inclusiva i cohesionada que volem té a favor el tarannà del poble català, la nostra manera de ser. Com som? Doncs som treballadors, som estalviadors, som solidaris, som dinàmics, som innovadors. I aquesta societat civil organitzada, activa, plena de projectes i de respostes, en molts casos respostes a problemàtiques socials que les institucions no arribem a donar, fa que siguem de aquesta manera.

La nostra és una nació viva, com correspon al nostre caràcter inquiet, que comparteix el compromís amb aquesta societat transformadora, i ho dic en el sentit més ampli de la paraula que puguin imaginar.

La societat necessita, doncs, aquest debat sobre els valors, establir un màxim comú denominador, uns mínims compartits per cohesionar la convivència entre unes generacions que van ser educades en el franquisme i unes altres generacions que neixen no amb un pa sota el braç, com es diu popularment, sinó amb un mòbil i una consola sota el braç, que és bastant diferent.

El repte és cohesionar una societat que en molt poc temps ha acollit un milió d'immigrants, en molt poc temps, i que canvia de manera vertiginosa. O si ho volen d'una altra manera, el repte és implicar tothom i no deixar la responsabilitat de les nostres vides només a mans de les institucions, que per alguna cosa els drets de ciutadania també comporten deures de ciutadania.

I en aquest horitzó de país que els plantejo, la política, sobretot la participació política, hi té un paper molt destacat. La participació comprèn el dret dels ciutadans a estar informats, a ser consultats, a prendre part en les decisions. I aquests són tres estadis de evolució i aprofundiment: la participació, l'augment de la seva qualitat i la maduració de la relació entre governants i governats. Són tres nivells que cal anar superant perquè, d'una banda, les institucions siguin, siguem, més permeables a les inquietuds i necessitats de les persones, i, d'una altra banda, perquè els catalans i les catalanes s'interessin per la tasca de les institucions que els representen. Aquest procés anirà acompanyat, n'estic

convençut, d'una consolidació de la democràcia, una democràcia de més qualitat.

No em vull estendre gaire més en aquesta qüestió de la implicació i la participació, que, tot i que és molt, molt important per al conjunt de la societat catalana, ja queda una mica fora del contingut de la conferència. Per tant, em centro en el Parlament i en la història de les dones que han format part de la cambrà catalana.

Quatre pinzellades del nostre passat ens ajuden a situar-nos en el context de la República, el moment polític en què la dona catalana va començar a desenvolupar un veritable paper dins la política catalana, una tasca que ha quedat doblement silenciada per la història: perquè eren republicanes i perquè eren catalanes.

Permetin-me que els ho expliqui amb una mica més de detall. Vostès deuen recordar que els anys de la República van ser els anys que Catalunya es va situar a l'avantguarda mundial en molts àmbits: el món educatiu, les arts, la cultura, la implicació de la ciutadania en els afers públics... El llegat de aquella etapa, que es va demostrar possible malgrat la manipulació històrica posterior per part del franquisme, és justament la base que conforma la societat catalana d'avui i, encara més, orienta la societat catalana del futur, una societat que ha de ser tolerant amb la diferència, que ha de respectar els drets de les persones i que ha de tenir ambició de desenvolupar-se socialment i culturalment. Per tant, una societat formada per una ciutadania de pensament crític.

Així, doncs, en aquell context històric de creixement nacional, de pensament lliure, d'igualtat i de drets individuals i col·lectius, el paper de les dones en la política va ser cabdal per canviar el funcionament intern dels partits i, al mateix temps, per modernitzar la societat catalana. La seva lluita quotidiana es va concretar en la reivindicació del dret de sufragi. De fet, lluitaven contra la idea que les dones havien de quedar a casa. Aquella va ser una època de grans canvis, de grans avenços democràtics i de canvis socials profunds, també.

La Constitució republicana, promulgada el 9 de desembre del 31, establia el sufragi universal a l'Estat espanyol. Aquella llei va implicar, evidentment, canvis en les estructures de les organitzacions polítiques, com el naixement de les seccions femenines a partir del principi del 32, però també va significar la consolidació de la pràctica política i social de les dones per mitjà de la seva incidència en diverses institucions de la societat catalana. Les imatges que acompanyen aquesta intervenció són, en aquest sentit, molt significatives de la participació amb veu de dona en la política dels anys trenta.

Vegem també què pensaven les dones de l'època.

Mercè Loperena, en l'article "Les dones i la revolució", assenyalava que el treball que portaven a terme les dones catalanes era una veritable revolució. Deia així: "No crec que sigui negat per ningú, el treball i l'esforç que donem quants anys ençà fem les dones catalanes. És una vertadera revolució, però una revolució tot just començada, externa. Si hem de rebel·lar-nos, trencar amb el passat, no oblidem que no farem mai res mentre no siguem lliures, i per això necessitem saber-ho ésser."

O sobre la importància de la lectura, la reusenca Antònia Abelló, a qui vaig tenir l'honor de conèixer, deia: "Havem de parlar de tota aquesta brossa i posar a les mans de les nostres filles, germanes, amigues, llibres, però llibres bons, instructius, profitosos, de aquells que sadollen l'ànima i porten pau a l'esperit. Els ensenyarem a llegir. No a llegir com el que ensenyen a l'escola, sinó a saber llegir el que ens volen dir aquelles pàgines plenes de sana veritat i creadores d'un gran saber."

La dona es plantejava la seva intervenció en la vida política en igualtat de drets amb els seus companys de partit. Feien parlaments en mítings o feien conferències sobre temes diversos, si bé és veritat que menys sovint que no els homes, encara menys sovint que els homes. En canvi, malgrat aquesta inferioritat de condicions respecte a la propaganda política oral, les dones van tenir una major influència en el conjunt de la propaganda política escrita. Van ser escriptores millors i més eficients.

Deixin-me que, malgrat el risc de ser un xic parcial, destaquï alguns noms de dones de tradició republicana: Maria Dolors Bargalló; Antònia Abelló, de Reus, com he dit abans; Rosa Maria Arquimbau; Aurora Bertrana; Enriqueta Gallinat, o Montserrat Martínez.

Però l'apixecament militar del 18 i del 19 de juliol del 36 i el posterior triomf de les tropes franquistes va trencar el procés democràtic que havia portat la Segona República. La democràcia, l'autonomia política i moltes altres realitats i il·lusions nacionals que la ciutadania havia dipositat en el règim republicà van desaparèixer per un període ben llarg de la nostra història, massa llarg. Una de les primeres conseqüències, és clar, va ser la desaparició generalitzada de les dones de la vida política, una participació per la qual s'havia lluitat tant.

Les conquestes polítiques, com més quotidianes són més costen de aconseguir novament una vegada s'han perdut, i per això durant els anys del franquisme prou feina hi havia a suportar la dictadura com per reivindicar objectius socialment menys prioritaris, com l'actuació de la dona en la política.

El gener del 39 les tropes franquistes entren a Barcelona, i el general Franco deroga l'Estatut i totes les institucions. El Parlament és tancat, es converteix provisionalment en una caserna. En aquella època la cambra catalana es va establir a l'exili. Igual que va passar amb el Govern de la Generalitat, la continuïtat entre el Parlament de la Segona República i l'actual es va preservar gràcies als diputats republicans exiliats.

Aquest és un detall important, perquè l'autogovern de Catalunya no neix amb la Constitució espanyola del 78, no neix amb l'Estatut del 79. Hi ha un fil històric que es va mantenir en l'exili i que uneix el Parlament dels anys trenta amb el que es va restablir amb la democràcia el 1980 després de les eleccions del 20 de març.

El 10 d'abril el Parlament restablert va celebrar la primera sessió. Als escons de l'hemicicle del Parlament hi van seure set dones. Representaven el 5 per cent del total dels diputats catalans de la I legislatura, la de 1980 a 1984. Tres diputades del PSUC, Maria Dolors Calvet, Teresa Eulàlia Calzada i Assumpció Sallés; tres

diputades de Convergència i Unió, Concepció Ferrer, Helena Ferrer i Trinitat Neras, i dues del Grup Socialista, Rosa Barenys i Marta Mata.

Elles, les primeres diputades catalanes de ple dret, van iniciar un camí imparable fins avui. En les vuit legislatures parlamentàries hem arribat fins a les quaranta-vuit diputades. O sigui, en aquest moment un 35,5 per cent del total dels parlamentaris són dones. Hem passat de set a quaranta-vuit. No està del tot malament si tenim en compte que, com aquell qui diu, fa quatre dies que les catalanes tenen dret a vot. Sobretot si es compara amb altres democràcies consolidades, com podia ser el cas de Finlàndia, on l'any passat es van celebrar els cent anys de les primeres dones diputades del món, cent anys. Eren dinou i van ser escollides el 1906, quan Finlàndia era un gran ducat sota domini rus. Aquest país va ser el primer a aplicar el sufragi universal, i per tant el primer del món a poder escollir diputades.

En poc temps, doncs, del 84 ençà, les coses han anat canviant. No solament pel dret a vot, sinó perquè la presència de parlamentàries, alcaldesses i regidores ha augmentat gradualment elecció rere elecció. I els ben asseguro que la qualitat de la feina que es fa al Parlament, però també a la resta d'institucions, se'n ressent positivament, se'n Enriqueix i millora amb la creixent aportació femenina, amb la seva mirada, amb la seva sensibilitat per vincular la tasca parlamentària a la realitat de les persones i del territori, a la realitat del nostre país.

Cal, doncs, igualtat en l'exercici del dret, però també cal riquesa, la riquesa de la diferència. Homes i dones ho som, i el valor de la diferència és quelcom massa enriquidor. No ens podem permetre el luxe de mantenir una visió masculina ni de la política ni del país. Seria un gravíssim error. El dramaturg Henrik Ibsen ho copsà dient-nos: «La nostra societat és masculina, i fins que no hi entri la dona no serà humana.»

Segons les últimes dades de la Unió Interparlamentària, però, només un 17,4 per cent dels escons dels parlaments de tot el món són ocupats per dones, i els càrrecs de responsabilitat continuen majoritàriament a mans dels homes. De fet, i ara tiro pedres contra la meva teulada, ni una sola dona no ha estat mai presidenta del Govern o presidenta del Parlament.

Escau, doncs, una pregunta: s'ha assolit la igualtat? O expressat d'una altra manera: tenen les dones i els homes les mateixes oportunitats? D'entrada, sembla clar que no, però no em vull estar de repetir que s'ha avançat molt en el camp dels drets, que s'hi fa molta feina i que se n'hi farà encara més. Tanmateix, encara no hem assolit la igualtat d'oportunitats real. Encara sobreviuen prejudicis, condicionants i obstacles. Encara cal canviar moltes mentalitats, principalment entre els homes, però també entre les dones; principalment, però, entre els homes.

Abans d'acabar aquesta conferència voldria introduir una altra idea. Vull fer un agraïment públic a les dones que al llarg de la història han lluitat per la llibertat i pels drets del poble català. Han estat moltes, seria impossible resumir-les o anomenar-les una per una, però sí que voldria que aquesta conferència servís d'homenatge a totes elles. Com diu l'escriptor Isaías Lafuente, «la història oficial és plena de persones que no tenen interès, i en canvi és força buida de persones rellevants que, per desgràcia, no tenen espai als llibres d'història». Els demano, doncs, que recuperem aquesta memòria històrica, que en fem difusió perquè no caiguin en l'oblit.

La societat catalana cada dia és més conscient del valor i del llegat del nostre passat, de la veritat històrica que durant dècades va ser negada i oprimida. Es tracta, justament, de reconèixer el que va ser. Perquè els qui van patir una guerra i una dictadura, que en molts casos van patir tortura, presó o exili, o que fins i tot van perdre la vida per defensar els valors republicans, no es mereixen l'oblit. Els ho devem. Estem en deute amb la seva memòria. Tenim, doncs, tots plegats l'obligació de recordar, de preservar de l'oblit el passat col·lectiu. I no els parlo ni de nostàlgia ni, molt menys, de venjança; els parlo d'una manera de fer justícia i situar el nostre context històric.

En aquest sentit, justament aquesta setmana es van complir, dilluns passat, seixanta-set anys de l'assassinat del president Companys. És oportú tornar a demanar públicament l'anul·lació del judici sumaríssim a què va ser sotmès, com també és adient referir-se a la imminent Llei de la memòria històrica, que, una vegada més, no solucionarà les demandes de les víctimes, que només obre el camí, però que hi posa més portes que caldrà anar obrint amb la tenacitat de

sempre. O l'acte d'aquest diumenge . n'he vist un cartell a l'entrada del Casal. de la Comissió de la Dignitat a favor del retorn de tots els papers de la dignitat, de l'arxiu de Salamanca, deutes pendents que la societat catalana no oblida.

Faig referència a aquestes grans qüestions per la seva transcendència social, però recuperar la memòria històrica també es pot fer, també s'ha de fer, arreu. A l'Espluga, per descomptat. Per tant, com a president del Parlament, us encoratjo a impulsar aquests projectes de recuperació de la memòria històrica, i en aquest cas concret, evidentment, en l'àmbit local.

Són projectes que segurament no cal que tinguin molta envergadura, perquè el patrimoni social i cultural està fet de coses petites, de llegendes, de contes populars, de cançons tradicionals, de festes, de personatges, d'històries personals de valentia i de coratge que mereixen ser preservades. Els en posaré un exemple, que segur que coneixen molt millor que no pas jo. Una dona de l'Espluga de Francolí que va fer una important tasca social per al poble, una dona que és recordada pels seus veïns: sor Mercè Ferrer, que es va encarregar de portar aigua potable a les cases de la vila provinent de les Cent Fonts. Ella és també un exemple de dona avançada al seu temps, de dona tenaç i lluitadora. En definitiva, ja forma part de la memòria col·lectiva d'aquest municipi.

Gràcies, doncs, a dones com ella i a tantes altres, avui tenim una societat millor, una societat més justa, una societat més equitativa, una societat més cohesionada, i això és el més important per poder encarar amb garanties el futur col·lectiu, el futur de tots plegats.

Moltes gràcies per la seva atenció.